

ปาฐกถาพิเศษ
“งานอาสาสมัครกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน”
ในงานประชุมระดับชาติด้านการอาสาสมัคร
ครั้งที่ 2
(The 2nd National Conference on Volunteerism)
วันที่ 28 กันยายน 2559
ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

สุรินทร์ พิศสุวรรณ¹

¹ อดีตเลขาธิการอาเซียน

หมายเหตุ บทความฉบับนี้นำมาจากการปาฐกถาพิเศษ “งานอาสาสมัครกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ในงานประชุมระดับชาติด้านการอาสาสมัคร ครั้งที่ 2 และได้รับอนุญาตการตีพิมพ์ จาก ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ โดยขณะทำวารสารฉบับนี้ ท่านฯ ถึงแก่อนิจกรรม กองบรรณาธิการวารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขอแสดงความอาลัย มา ณ โอกาสนี้

ท่านรองอธิการ ท่านผู้อาวุโสจากองค์กรประชาสังคมระหว่างประเทศ ที่เรียกว่า International Civil Society หรือ Non-Governmental Organization ท่านคณาจารย์ ท่านผู้ร่วมในการประชุมสัมมนา ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ เพื่อที่จะทำความเข้าใจถึงเรื่องบทบาทขององค์กรประชาสังคมในสังคมของเรา ในประชาคมของเรา ในภูมิภาคของเราซึ่งมีความสำคัญมากขึ้นทุกวัน เหตุผลเพราะว่าสังคมของเรา ชุมชนของเรา และภูมิภาคของเรามีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐบาลเพียงหน่วยงานเดียวไม่สามารถจะแก้ปัญหาที่ประชาชนกำลังเผชิญได้ทั้งหมด ความท้าทายนี้เกิดกับทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เกิดกับมนุษยชาติทั้ง 7,300 ล้านคนที่จะต้องหันหน้าเข้าหากัน และต้องปรึกษาหารือกันว่าเราจะทำอย่างไรกับโลกใบเล็ก ๆ สีฟ้านี้ร่วมกัน ในเมื่อเราตระหนักแล้วขณะนี้ว่าโลกใบนี้มีข้อจำกัด ไม่ได้มีทรัพยากรเหลือเฟือ มันไม่ได้มีทุกสิ่งทุกอย่างฟรีเหมือนกับที่เราเคยคิดมาตลอดว่าอากาศและน้ำสะอาดเป็นของฟรี ที่ดินยังมีดินเหลือ ทรัพยากรในมหาสมุทรยังใช้ได้อย่างไม่จำกัด เราเคยคิดว่าสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่

มีเหลือเพื่อไม่สิ้นสุด แต่ในเมื่อมันจำกัดลงทุกวัน และไม่พอที่จะยั่งยืน
ระดับประเทศ มนุษย์ 7,300 ล้านคน อีก 35 ปี อีก 34 ปี 2050 เราจะมี
ประชากร 9,200 ล้านคน เพิ่มขึ้นอีก 2 พันล้าน พวกเราจะมีชีวิตรอดได้
อย่างไร และจะดูแลกันและกันอย่างไร นี่คือนะประเด็นที่ทุกคนกำลังเผชิญ
อยู่ในขณะนี้ ซึ่งเป็นประเด็นที่สะท้อนออกมาชัดเจนใน agenda 2030 ที่
เรียกว่า development goals ขององค์การสหประชาชาติ ตกลงกันเมื่อเดือน
กันยายนปีที่แล้ว 1 ปีผ่านไป 17 เป้าหมายของ sustainable development
goals กำลังได้รับการปฏิบัติ มีผลแค่ไหน สามารถที่จะชะลอปัญหาต่างๆ
ที่เราต้องเผชิญ หรือสามารถที่จะลดความกดดันของปัญหาต่างๆ เหล่านั้น
ไม่ว่าจะเป็นคนล้นโลก ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ไม่ว่าจะเป็นความยากจน ไม่ว่าจะ
เป็นเรื่องของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเท่าเทียมกันของมนุษย์
ความเท่าเทียมทางเพศ การเข้าถึงการศึกษา ชีวิตได้มหาสมุทร และชีวิต
เหนือพื้นพิภพ ทั้งหมดทั้งหลายนี้คือสิ่งที่มนุษย์ ครอบครัwmมนุษย์ 7.3
พันล้านคน ต้องเข้าใจ

จิตอาสา (Spirit) ของการที่จะรับผิดชอบตัวเองซึ่งเป็น 1 ใน
7,300 ล้าน เราคือเจ้าของปัญหา และคือกุญแจที่จะแก้ปัญหานั้นด้วย
นั่นคือจิตอาสาของความตระหนักรู้ พวกเราแต่ละคนเป็นกุญแจสู่การแก้ไข
ปัญหาและความท้าทายที่ประชาคมสังคมโลกกำลังประสบอยู่ในขณะนี้
ในสังคมที่เขาเปิดกว้าง ตระหนักว่าพลังที่อยู่ในประชาคมคือพลังที่จะสามารถ
ร่วมแก้ ช่วยแก้ และลดปัญหา ที่ประชาชนเผชิญอยู่ มากกว่าที่อยู่ในรัฐ
ด้วยซ้ำไป มากกว่าที่อยู่ในเครือข่ายของรัฐบาลด้วยซ้ำไป ในประชาคม
เหล่านั้น ในประเทศเหล่านั้น ในสังคมเหล่านั้น ที่เรียกว่าสังคมเปิด (Liberal
and open society) เขาเปิดพื้นที่ เขาตระหนัก และเขาให้บทบาทกับกลุ่ม
ประชาสังคม เขาเชื่อ เขาศรัทธา เขาให้โอกาส และเขาพร้อมที่จะดึงพลัง
สร้างสรรค์ของมนุษย์ทุกคน ของประชาสังคมออกมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา

ผมไปอยู่อเซียนมา 5 ปี
ค่อนข้างที่จะตระหนักในสังคมนี่ว่าคน
600 กว่าล้านนี้จะพึ่งพิงรัฐบาล 10
ประเทศ 10 รัฐบาล คงไม่พอ เพราะ
ปัญหาซับซ้อนมาก ในอาเซียนรว
ที่สุด 54,000 ดอลลาร์ ต่อหัว ต่อปี
ต่อคน มีรายได้เฉลี่ยต่อตัว 54,000
ดอลลาร์สหรัฐ ส่วนอาเซียนที่ยากจน
ที่สุดในหมู่พวกเรานี้วันหนึ่งไม่ถึง 2
ดอลลาร์สหรัฐ ต่อหัว ต่อคน และ
ส่วนใหญ่เป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้น
ปัญหาที่คนเป็นร้อยๆ ล้านคนที่อยู่ตรง
นี้มันเป็นปัญหาที่รัฐไม่สามารถที่จะไป
ช่วยแก้ไขได้ทุกเรื่อง เขาจึงเปิดพื้นที่ ผม
ไปด้วยทัศนคติแบบนั้น เราจะต้องเปิด
พื้นที่อาเซียนเพื่อภาคประชาสังคม

อาเซียน ครั้งที่ผมพบสืบลีผู้นำประเทศอาเซียนซึ่งนั่งอยู่ตรงหน้าภาค
ประชาสังคมอาเซียน ผมพบว่ามีปัญหาในเรื่องของพิธีการทูต (Protocol)
ในเรื่องของภาษา ในเรื่องของการใช้ เพราะว่ามาจากคนละพื้นฐาน ใน
ขณะที่ภาคประชาสังคมมาด้วยปัญหาเดิมๆ มาด้วยความหงุดหงิดเต็มที่
มาด้วยความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากภาครัฐ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
จากองค์กรของรัฐ ส่วนภาครัฐบาลคิดว่าฉันทำพอแล้ว เพราะว่า ได้พยายาม
ทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว คำถามที่สำคัญที่สุดคือ ใครเลือกคุณ คุณมาจากไหน
คุณเป็นตัวแทนของใคร นี่คือช่องว่างที่ยังมีอยู่ในความเข้าใจของผู้นำอาเซียน
ที่เกี่ยวกับประชาสังคม มีผู้นำท่านหนึ่งสูงสุดมาสะกิดผมหลังจาก 1 ชั่วโมง

ผ่านไปกับผู้นำภาคประชาสังคม ประชาสังคมควรจะเห็นด้วยและต้องเป็น
ประชาสังคมของเรา เพราะเราต้องจัดตั้งประชาสังคมนั้น คำตอบของผมคือ
“ท่านผู้มีเกียรติครับ พวกเขาเป็นภาคประชาสังคม พวกเขาไม่ได้เป็นของท่าน
ไม่ได้เป็นของผมหรือของใคร พวกเขาทำด้วยความสมัครใจ” เพราะฉะนั้นสิ่ง
แรกที่จะต้องก้าวพ้นคือความคิดที่ว่า องค์กรอาสาสมัคร องค์กรประชาสังคม
องค์กรที่ไม่ใช่รัฐเข้ามาอยู่ในที่ของท่านเพราะพวกเขาเป็นตัวแทนของระบบ
การปกครอง (governance) ซึ่งต้องมีตัวแทน ต้องประกอบสิทธิ ต้องประกอบ
เสรีภาพ ต้องมีความพยายามของคน ของสมาชิกในสังคม ที่จะรักษาประคับ
ประคองไว้ซึ่งสิทธิ และเสรีภาพ และเอาไว้ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐ แต่รัฐไม่
สามารถที่จะทำหน้าที่ทุกอย่างได้ทั้งหมด ยังคงมีช่องว่างอยู่ จึงได้เปิดให้กับ
ภาคประชาสังคม เพราะฉะนั้น สิ่งแรกที่จะต้องก้าวให้พ้นคือเรื่องของการมี
พื้นที่และความรับผิดชอบ ความตระหนักในหน้าที่ของตัวเอง

สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นประเด็นที่ NGO และภาคประชาสังคมมีกับภาครัฐ
คือการที่ NGO แต่ละองค์กร การที่ประชาสังคมแต่ละองค์กรมีจุดประสงค์
เดียว ยึดอยู่กับประเด็นเดียว ไม่ว่าจะเป็นความยากจน สิทธิมนุษยชน
สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด ที่อยู่อาศัย แต่ละองค์กรที่เป็นภาคประชา
สังคมนี้ถ้ายึดอยู่กับประเด็นเดียวก็จะเป็นการกีดกันประเด็นอื่นๆ ออกไป
เรามักคิดว่าเรื่องที่เรากำลังทำสำคัญที่สุดและเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทุกคน แต่
ภาครัฐก็มีปัญหาอื่น ภาครัฐก็ต้องคิดเรื่องอื่นด้วย ภาครัฐก็ต้องคิดถึงเรื่อง
ความสมดุลด้วย ภาครัฐก็ต้องคิดถึงเรื่องความจำเป็นที่จะต้องกระจาย
ความสนใจ กระจายทรัพยากร กระจายโอกาส และกระจายพื้นที่ให้กับ
ประเด็นอื่น ให้กับองค์กรอื่น และให้กับผู้แสดงอื่น ผู้เล่นอื่น เพราะฉะนั้น
ภาคประชาสังคมแต่ละองค์กรจำเป็นที่จะต้องมีทางสายกลางด้วย แต่โดย
ธรรมชาติแล้ว ภาคประชาสังคมมักจะยึดติดและทุ่มเทอยู่กับประเด็นหนึ่ง
และอยากให้รัฐเข้าใจ ในขณะที่ภาครัฐพยายามจะเปิดพื้นที่และผลักดันเดิม

ที่ให้ประเด็นดังกล่าวสำคัญขึ้นมาเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม ที่น่ายินดี ที่ท่านทั้งหลายมีจิตอาสาในลักษณะนี้ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งที่จะแก้ปัญหา ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของปัญหาเท่านั้น และต้องการที่จะใช้เวลาของตัวเอง ใช้ทรัพยากรตัวเอง ใช้ความมุ่งมั่นและความสามารถของตัวเอง เพื่อที่จะร่วมแก้ไขและลดความรุนแรงของปัญหาต่างๆ เหล่านั้นที่ท่านสนใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็ตาม นั่นคือนิยามหมายที่ดี และหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตของคนในสังคมนี้ ที่ดี ๆ มาจากองค์กรอาสาสมัครมาจากจิตอาสา

ผมเรียนภาษาอังกฤษครั้งแรก ประกาศที่ธรรมศาสตร์เลย ไม่ใช่จากครู ไม่ใช่จากอาจารย์ ในโรงเรียนของรัฐบาล แต่ครูภาษาอังกฤษคนแรกของผมมาองค์กรอาสาสมัครอังกฤษ (VSO: UK Voluntary Service Overseas) เริ่มต้นด้วยคู่สามีภรรยาในอังกฤษบอกว่าต้องการคนที่จะออกไป เพื่อที่จะแบ่งปันทั้งเวลา ทั้งความรู้ และทั้งความสามารถให้กับคนและประเทศที่ต้องการประชากรที่เขายังไม่มียี่สิบเหล่านี้ หรือมีแต่จำกัด จำได้ว่าจากปักษ์ใต้ปั่นจักรยานมาสอน ผมต้องปั่นจักรยานไปเรียน และสอนผม พออยู่มัธยมปลาย มีอาสาสมัครจากอเมริกา ด้วยจิตอาสา เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะประธานาธิบดีเคนเนดีหาเสียง ปี 1960 เครื่องบินสายดึกอยู่ที่ชิคาโก และวันรุ่งขึ้นต้องไปพูดที่มิชิแกน เลยขอไปพักที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน หนุ่มสาวรู้เข้าว่าจะมา จะมาขอพักสักคืนสั้น ๆ เพราะรุ่งขึ้นต้องเดินทางต่อ หนุ่มสาวไม่ยอม จะต้องพูดบางอย่างกับเราซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่เปี่ยมไปด้วยพลัง เปี่ยมด้วยทัศนคติเชิงบวก และความตั้งใจที่จะทำให้โลกใบนี้ดีขึ้น “You have to say something, Mr.Kennedy. To us young American full of energy, full of optimism, full of commitment for the better world”. เคนเนดีบอกโอเค ๆ ผมเหนื่อยแล้วก็ง่วง นักศึกษาก็พาไปที่ตึกสหภาพนักศึกษา แก้วก็สะสมสะสม แก้วก็บอก “ในกลุ่มพวกคุณใครอยากไปกานาบ้าง ใครอยากไปเซเนกัล คงโก

และใช้ความสามารถ ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนที่นั่นซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่ยังต้องการความสามารถของคุณ นั่นคือจุดเริ่มต้นของจิตอาสา อยากจะช่วย อยากจะออกไป ผมคือผลพวงของโครงการนั้น และมาเรียนที่ธรรมศาสตร์ ภาษาอังกฤษยังไม่ดีพอ เรียนมาจาก VSO มาเข้าเรียนคณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ เจอครูภาษาอังกฤษอาสาอีก จากแคนาดาและมาสอนผม บอกมันไม่มีภาษาแบบใดแบบหนึ่งหรอก คนอังกฤษสอนผมก็เหมือนคนอเมริกันสอน ผมต้องออกเสียงให้เหมือนคนแคนเดียน คือภาษามันไม่เหมือนกัน ที่เล่าเรื่องนี้ให้ฟังเพื่อที่จะบอกว่าสิ่งดี ๆ ในชีวิตจำนวนมากเกิดขึ้นเพราะจิตอาสา เพราะฉะนั้น ประเด็นคือเราสามารถที่จะเห็นจิตอาสาของคนเหล่านั้นได้ และเราสามารถที่จะเก็บสิ่งดี ๆ ที่จิตอาसानำมาให้เราได้ด้วย และเราสามารถที่จะเปิดพื้นที่ให้จิตอาสาได้ทำอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เขาพร้อมที่จะให้ และสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่สังคม และนี่คือความท้าทาย และจะต้องตกลงกันให้ได้ระหว่างอำนาจรัฐ กับพื้นที่ ประชาสังคม

สำหรับคนที่มีจิตอาสา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์คือที่ดีที่สุด เพราะที่นี่เริ่มต้นด้วยเป็นมหาวิทยาลัยเปิด และต้องการที่จะผลิตคนออกไปเพื่อที่จะสร้างสังคมให้มันมีพื้นที่ เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นปรัชญาของธรรมศาสตร์ เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นที่แปลกใจที่พอมาถึงสมัยอธิการบดีที่ชื่อ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ จึงเกิดกิจกรรมขึ้นมาอันหนึ่ง เรียกกันว่า บัณฑิตอาสาสมัครขึ้นที่ธรรมศาสตร์ เพราะสิ่งที่มองเห็นขณะนั้นคือมันมีความเหลื่อมล้ำในสังคมนี้มากมาย เหมือนอาเซียนที่กำลังเหลื่อมล้ำอยู่ในขณะนี้ เพราะคนรอบนอกกับคนในเข้าถึงโอกาสได้ต่างกันอย่างมาก โอกาสที่รัฐจะมอบให้ การศึกษาทั้งในอดีตและตอนนี้ ชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบาย สาธารณูปโภคพื้นฐานยังเหลื่อมล้ำกันอยู่มาก ก่อนหน้านั้นสมัยที่ผมเป็นนักศึกษาอยู่ ขณะนั้นมีสิ่งที่เรียกว่าค่ายฤดูร้อน (Summer camp) เพราะฉะนั้นช่วงปิดเทอม พวกเราถึงออกไปเป็นค่ายอาสา เลือที่มันจะเก่า

แล้ว เต็มตู้ เามาแล้วเราจะไปบริจาค ในหลายประเทศมีองค์กรในลักษณะนี้ในอังกฤษ หลาย ๆ ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม จะมีองค์กรเหล่านี้ให้คุณเลือกที่จะเข้าไปบริจาค ทั้งเวลา ทั้งความรู้ ทั้งความสามารถ ทั้งทรัพย์สิน ทั้งทุกสิ่งทุกอย่างที่คุณมี

สิ่งหนึ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย เรายังสับสนเรื่องการช่วยเหลือให้ทาน คนไม่มีที่อยู่อาศัย คนไม่มีอาหารกิน และการให้เพื่อให้เขาโต การให้เพื่อให้การอยู่ได้เพื่อตัวของมันเอง การให้เพื่อไปสร้างทรัพย์สินเพิ่มขึ้น การให้เพื่อให้มันมีความยั่งยืน เรายังคิดว่าการทำบุญเหมือนกันหมด เรายังมีข้อจำกัดในเรื่องนี้ เรายังจัดระบบไม่ได้ ถ้ามันมีการเคลื่อนไหวที่แข็งแรง มันจะมีแหล่งที่มาของทรัพยากรที่จะมาช่วยให้เราสามารถที่จะทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องไปขอทุกปี เพราะองค์กรเหล่านี้ เขามีวิสัยทัศน์ พันธกิจโครงการ และมีทิศทางที่ต้องการจะช่วยเหลือ เรื่องอะไร เรื่องหนังสือ เรื่องการอ่าน เรื่องสุขภาพ เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องขยะ และมันจะยั่งยืนของมัน เพราะมันเป็นการให้เพื่อไปสร้างดอกออกผลระยะยาว ผมได้ประโยชน์มา เพราะทุนของผม คือคนรวยในอเมริกา รวยจนเหลือล้น รวยจนต้องถามตัวเองว่าทั้งชีวิตนี้จะมีอะไรเหลือให้คนอื่นบ้าง ตัวพ่อรวย แต่คิดไกล มีเรื่องตลกคือลูกไปตัดผมร้านเดียวกับพ่อ พอตัดเสร็จ คว้าเงิน 25 สตางค์เป็นทิปให้ช่างตัดผม ช่างตัดผมบอกอะไรยูเมื่อกี้ลูกยูมาให้ช่างตั้ง 10 เหรียญ พ่อว่า เขาทำได้สิ พ่อเขารวยหนิ แต่พ่อผมจนนะ คนที่เขารวยเหลือล้นอย่างนั้น และเขาคิดไกลอย่างนั้น คิดถึงความยั่งยืน เขาให้เพื่อให้มันงอก อาจารย์ป่วยเจ็บจากบรีคก็ เฟลเลอร์ (Rocky Feller) ว่าธรรมชาติต้องการอาจารย์เริ่มที่เศรษฐกิจศาสตร์ และสร้างอาจารย์ที่นี้แล้วส่งไปเรียน ดร.ไตรรงค์ คือที่เรียน และอีกหลาย ๆ คน ผมได้ประโยชน์จากการนี้ และอีกหลาย ๆ ท่านก็ได้มหิดล เกษตรศาสตร์ และยังมีเหลือ ยังโต เผื่อแผ่ไปให้คนอื่นได้ด้วย

ผมขอถามอะไรอย่างหนึ่ง ถ้าเรา ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่เป็นอันดับสองในอาเซียน ส่วนในภาคพื้นทวีปอาเซียนเราก็อยู่ตรงกลาง ถ้าภาคธุรกิจสามารถมาทำงานกับเราไม่ใช่แค่เพื่อคนไทย แต่เพื่อประเทศที่พัฒนาน้อยกว่าเราด้วย ทูตที่เกิดขึ้นนี้มันจะดีอย่างไร เชื้อ สมช่อกรุงเทพฯ เมืองฟ้าอมร แต่ปัญหาของประเทศนี้คือความเหลื่อมล้ำ คนรวย 20 เปอร์เซ็นต์เป็นเจ้าของทรัพย์สิน 80 เปอร์เซ็นต์ของประเทศ เราต้องการพลังร่วมที่จะเกิดขึ้นเพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาล้างในที่เกิดขึ้นเรื่องความเท่าเทียม ซึ่งไม่ใช่เพื่อประชากรไทย 68 ล้านคนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงอีก 300 ล้านคนรอบๆ เราด้วยถ้าเราทำได้ และน่าจะเป็นเรื่องที่ทุกคนควรคิดเพราะเมื่อคุณเดินออกจากห้องนี้ไปคุณก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหของสังคม ของภูมิภาคที่เรากำลังเผชิญกันอยู่ หรือเราจะหาวิธีการทำให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และสำนึกความเป็นอาสาสมัครที่สร้างประโยชน์ได้มากที่สุด

ผมอยากให้โอกาสนี้เล่าถึงความห่วงใยของผมต่อประเทศไทย คุณจะเห็นว่าเราอยู่ในภาวะ ฉุกเฉินด้านสังคม ด้วยสมการที่พูดง่าย ๆ ว่า พรรคการเมืองทั้งหมดที่เราเชื่อมั่นชั่วร้าย คอร์รัปชัน เชื่อถือไม่ได้ เราก็ควรถึงความรับผิดชอบต่อสังคมออกจากพรรคการเมืองพวกนี้ ในขณะที่คนอีกกลุ่มในประเทศบอกว่าใช่แล้ว ฉันจะถามคุณว่า แล้วอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต คุณแน่ใจหรือเปล่าว่าถ้าปราศจากความโปร่งใส ธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วม การตรวจสอบและการถ่วงดุล มันจะทำให้คุณพอใจแบบนี้ เราต้องแสดงสำแดง สร้างความจริงใหม่ๆ สมการใหม่ให้เกิดขึ้นในสำนึกของพวกเราทุกคน 68 ล้านคน ประชาธิปไตยที่ดีคือทางออก ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของสถาปนิก เป็นอาชญาบัตรเพื่อสัมปทานของประเทศ เพราะมาจากการเลือกตั้ง เสียงข้างมากกลายเป็นอาชญาบัตรเพื่อสัมปทานของประเทศ เราต้องฟื้นฟูและเรียกกลับชื่อเสียงที่ดีของประชาธิปไตย เราถูกมนต์สะกดอยู่ใน

ขณะนี้ คนร้องเรียนเรื่องคอร์รัปชันมหาศาล ทุกหนทุกแห่ง มีสิทธิพิเศษที่ปกป้องไม่ให้จำเป็นต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตัวเองทำ เพราะมีเครื่องแบบ เพราะมีตำแหน่ง เพราะมีฐานะ เพราะมีอำนาจ เราไม่ควรจะโยนอุดมการณ์ไปกับสายน้ำ กับสายลม โอกาสที่ท่านจะดึงเอาพลังที่มีอยู่ในหัวใจ พื้นที่ที่ จะ แคลงๆ เพราะเราปล่อยให้มันดับลงมาครอบงำ และเรารักมันดับลงนั้น ล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 สิ่งที่ท่านมีในหัวใจทั้งหลายนี้เรียกว่าความเมตตา เรียกว่าความปราณี เรียกว่าความห่วงใย ที่ท่านมีต่อเพื่อนมนุษย์ แปลมาจากเชกสเปียร์ อันความกรุณาปราณี จะมีใครบังคับก็หาไม่ หลังลงมาจาก ฟากฟ้าสุราลัยสู่แดนดิน มันเป็นสิ่งดีสองชั้นอันปลื้มใจ ทั้งผู้ให้ ผู้รับ สมถวิล ช่วยรักษาความเมตตา กรุณา ที่มีอยู่ในหัวใจของทุกคน พร้อมที่จะเผื่อแผ่ให้ คนอื่น และคิดให้กว้างไปกว่านี้อีกนิดหนึ่ง เป็นคุณลักษณะของพระเจ้า เมตตา คือสิ่งล้ำค่าในโลก เพื่อที่จะให้ความเมตตา นั้น เพื่อที่จะให้ความเอื้ออารี นั้น ขยาย กระจาย เป็นประโยชน์สูงสุด